

Пам'яті лауреата премії імені Дмитра Яворницького – М.Ю. Костриці

Сьогодні важко уявити собі українське краєзнавство, і географічне зокрема, без постаті Миколи Юхимовича Костриці. Його науково-творча та організаторська діяльність на царині краєзнавства – це явище в культурно-освітньому бутті як Житомищини, так і загалом України. А для Житомищини Микола Костриця – знакова постать, тип науковця і громадянина, котрий пройнявся ентузіастичними поривами і клопатами усіх попередніх дослідників Волині і добровільно звалив на себе нелегку ношу вивчення рідного краю у найрізноманітніших аспектах. [4, с. 70-71; 43, с. 60].

Микола Юхимович Костриця народився 20.09.1942 р. в м. Житомирі. Важке повоєнне дитинство та юність проминули в затишному Путятинському провулку рідного міста. З 1 вересня 1949 р. він навчався в першому класі чоловічої середньої школи № 25 ім. М. Щорса м. Житомира, а в 1959 р. закінчив 10-й клас середньої школи № 14. Паралельно з навчанням в загальноосвітній відвідував заняття і в музичній школі. А любов до географії прищепив йому вчитель Житомирської середньої школи № 14 Михайло Іванович Золотов, випускник Петербурзького університету, ще з дореволюційним стажем [1, с. 13-14; 3, с. 3-4; 44, с. 28; 45, с. 54].

У 1961 р. М.Ю. Костриця вступив на географічний факультет Київського державного університету ім. Т. Шевченка. Під час навчання він брав участь у студентських навчальних експедиціях на Поволжя, Кавказ, Середню Азію, пізнав романтику цілинних будівельних загонів у казахстанських степах і тюменській тайзі, активно займався спортом, художньою самодіяльністю. Підвалини майбутніх наукових інтересів М.Ю. Костриці сформувалися на кафедрі економічної географії під керівництвом одного з основоположників української економіко-географічної школи, професора О.Т. Діброви. Закінчуючи у 1966 р. університет, Микола Юхимович успішно захистив дипломну роботу «Територіально-функціональна структура промислового комплексу Київської області», яка засвідчила про його потяг до наукових досліджень [1, с. 14; 3, с. 3-4; 45, с. 54].

Свою педагогічну діяльність М.Ю. Костриця розпочав 47 років тому на посаді вчителя географії середньої школи села Хижники Старокостянтинівського району на Хмельниччині, куди був направлений Міністерством освіти України після отримання диплому про вищу освіту. Тут розпочався шлях Миколи Костриці у велику науку та в краєзнавство, який, завдяки його невичерпній допитливості, працелюбності, наполегливості й цілеспрямованості, високим моральним якостям, увінчався злетом, вагомими творчими здобутками і визнанням громадськості. Його тоді часто можна було бачити у гурті учнів, що мандрували тутешніми мальовничими місцями, або у подорожах шляхами історичного минулого Поділля. Він не лише знайомив своїх вихованців з дивовижними ландшафтами, пам'ятними місцями колишніх битв українського народу проти визискувачів, красою архітектури старовинних замків і маєтків краю, але й сам захопився його вивченням. Зрештою, вирішив взятися за перо. 23 грудня 1967 р. на шпальтах газети «Світло Жовтня» була видрукувана перша у творчій біографії Миколи Костриці невелика стаття «Доля звичайного села», в якій розповідалося про цікаві епізоди з історії села Хижники та про його жителів. Публікація була схвально зустрінута читачами-крайанами і заохотила автора до підготовки наступних статей. З цього часу Микола Юхимович і став постійним дописувачем кількох районних газет [2, с. 55-56; 3, с. 5-6; 43, с. 60-61; 45, с. 54].

У 1968-1969 рр. М.Ю. Костриця перебував на дійсній строковій службі в лавах Радянської Армії спочатку в Уфі (Башкирія), а потім у Вінниці (Україна) [44].

Згодом він працює вже організатором позакласної виховної роботи Хижницької середньої школи. Таким чином, походи й екскурсії з дітьми, цілеспрямована позакласна туристсько-краєзнавча робота стали тим полігоном, на якому відшліфовувалась творча майстерність молодого педагога. Тут він активно вивчає й популяризує передовий педагогічний досвід, захоплюється географічним краєзнавством, виступає зі статтями краєзнавчого та методичного характеру в періодичній пресі [1, с. 15-16].

Працюючи вчителем географії, Микола Юхимович накопичував різноманітний дидактичний матеріал для практичного використання його у навчально-виховному процесі. Невдовзі молодим вчителем було підготовлено рукопис посібника для учнів «Географія Хмельницької області». Незважаючи на позитивні рецензії, через бюрократичні перепони тогочасних чиновників видрукувати рукопис М.Ю. Костриці і використовувати його вчителям у навчальному процесі середньої школи тоді не дали можливості. Йому пропонували взяти в «співавтори» групу обласних високопосадовців. Звичайно, від такої пропозиції Микола Юхимович відмовився. Рукопис підручника на довгі роки ліг у шухляду та був надрукований лише через 25 років після написання. А тим часом з'являлись ґрунтовні статті Миколи Юхимовича з краєзнавчої тематики і в центральній пресі. Так, досвід вивчення теми «Своя область» на прикладі Хмельницької області було опубліковано у збірнику Науково-дослідного інституту педагогіки «Вивчення географії за новими програмами і посібниками» [1, с. 16; 20; 43, с. 61, 63].

Великий вплив на Миколу Юхимовича у «старокостянтинівський період» його педагогічної діяльності справив директор Хижницької школи Панас Антонович Безвушко, який допомагав всіляко адаптуватися міському жителю в сільських умовах, завжди наставляв батьківським словом у скрутну годину, підтримував всі його педагогічні пошуки,

сприяв в організації туристсько-краєзнавчої діяльності. Микола Юхимович пишається, що його стежиною, закінчивши географічний факультет Київського педагогічного інституту, пішла одна з улюблених учениць Люба Жулінська, а Надя Шевчук – обрала професію музейного працівника. Серед перших випускників Миколи Юхимовича й гордість села Хижник – доктор фізико-математичних наук, відомий астроном Всеволод Лозицький [1, с. 16; 3, с. 7; 21].

У 1971 р. Микола Юхимович повернувся до рідного Житомира і працює вчителем географії у середній школі № 32. В школі багато уваги приділялося позакласній краєзнавчій роботі, отож Микола Юхимович опинився у своїй стихії: організував туристсько-краєзнавчий клуб, почав здійснювати близькі і далекі подорожі. Команда юних туристів школи, підготовлена М.Ю. Кострицею, удостоїлася представляти Житомирську область на Всеукраїнському туристичному зльоті у Львівській області. Юні гуртківці під керівництвом Миколи Юхимовича здійснювали численні багатоденні походи, зокрема від витоків до гирла Тетерева, Словечансько-Овруцьким кряжем [8], Кримом [36] та Карпатами [1, с. 17; 3, с. 7-8; 35; 45, с. 54;].

Цілком закономірно, що в 1973 р. Миколу Юхимовича запросили на посаду методиста обласної дитячої екскурсійно-туристської станції. Він проводить велику роботу по організації туристсько-краєзнавчої роботи в освітніх закладах, проводить практичні семінари, залікові походи як рідним краєм, так і в Криму та Карпатах, розробляє туристські маршрути, путівники, методичні рекомендації, вивчає кращий досвід туристсько-краєзнавчої роботи на місцях і широко пропагує його в численних публікаціях. Багато працює в архівах, розпочинає велику багаторічну роботу з дослідження історичного минулого рідної Житомирщини, Волині, вперше відкриває для широкого загалу маловідомі і забуті сторінки з життя видатних людей. На сторінках обласної і республіканської періодики регулярно з'являються його матеріали з краєзнавчої тематики. Він стає одним із ініціаторів створення в обласній газеті «Радянська Житомир-

щина» щотижневої краєзнавчої сторінки «Край рідний», а в молодіжній газеті «Комсомольська зірка» – краєзнавчої сторінки «Житичі». Обидві тематичні сторінки стали справжньою краєзнавчою енциклопедією краю і користувалися незмінним успіхом у читачів [1, с. 17-18; 45, с. 54].

Але потяг до наукової діяльності взяв гору. У 1976 р. М.Ю. Костриця стає аспірантом-заочником кафедри соціальної й економічної географії Київського державного педагогічного інституту ім. М. Горького (тепер Національний університет ім. М. Драгоманова). Під керівництвом доктора географічних наук, професора Л.М. Корецького він розробляє теоретичні й практичні основи формування промислових територіальних комплексів у слабоурбанізованих районах України. Розробляє й читає спецкурс «Краєзнавство» студентам педагогічного інституту [3, с. 9; 45, с. 54].

У тому ж 1976 р. молодого науковця запрошують працювати на посаді завідувача кабінетом географії Київського обласного інституту удосконалення вчителів. У 1982 р. за успіхи в роботі його вже нагороджують значком «Відмінник народної освіти» [44, с. 29]. З 1983 р. він переходить працювати на посаду завідувача кабінетом географії Центрального інституту удосконалення вчителів Міністерства освіти України. На цих посадах М.Ю. Костриця багато уваги приділяє вивченню, узагальненню та поширенню передового педагогічного досвіду вчителів республіки. Йому належить чимала заслуга в розвитку та вдосконаленні географічної освіти, географічного краєзнавства та методики туристсько-краєзнавчої роботи в Україні. Цій проблематиці присвячені його книги «Практикум з географічного краєзнавства» [22], «Туристсько-краєзнавча робота в школі» [26], яка відзначена союзною премією, як кращий посібник для вчителів за 1985 р., «Туристський похід вихідного дня» [9]. У видавництві «Радянська школа» в серії «Передовий педагогічний досвід» виходять його книги «Вчитель, вихователь, наставник» [16], «Щоб в серці жила Вітчизна» [7], методичні посібники для вчителів та студентів «Изучение промышленных узлов в вузовском курсе «Экономическая

география СССР» [14], «Природні і виробничі комплекси» [1, с. 19; 33; 43, с. 61-62; 45, с. 54-55].

З 1986 р. за сімейними обставинами М.Ю. Костриця повернувся в Житомир і працює методистом, а з 1989 р. старшим викладачем Житомирського обласного інституту удосконалення вчителів. Теоретичні і практичні результати його багаторічного наукового дослідження знайшли своє логічне завершення у дисертації на тему «Західно-Поліський промисловий комплекс УРСР» [37] на здобуття вченого ступеня кандидата географічних наук за спеціальністю «Економічна географія», яку він успішно захистив у 1989 р. в Ленінградському державному педагогічному інституті ім. О.І. Герцена. З травня 1990 р. дипломований вчений вже працює в. о. доцента кафедри суспільних наук того ж Житомирського обласного інституту удосконалення вчителів, а з січня 1999 р. – завідувачем кафедри природничо-математичних дисциплін тепер вже Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти [45, с. 55].

У дисертації та серії наукових публікацій М.Ю. Кострицею були поглиблені теоретичні засади промислового комплексоутворення на мезорайонному рівні [37; 38]. Зокрема, ним була обґрунтована необхідність виділення Західно-Поліського промислового комплексу (у складі Волинської та Рівненської областей), як виробничого ядра відповідного економічного мезорайону. В умовах насаджування з союзного центру штучної спеціалізації промисловості великих районів – це був крок до врахування регіональних відмін в господарському й промислово-розвитку України. Правильність такого підходу була підтверджена після здобуття Україною незалежності та з переходом до ринкової системи господарювання, яка «відсікла» усі заідеологізовані регіональні конструкції, зокрема великі економічні райони. Саме під впливом досліджень М.Ю. Костриці та інших авторів Ф.Д. Заставний (1990 р.) та М.Д. Пістун (1992 р.) виділили Волинський (Північно-Західний) мезорайон – як окремий економічний район України. В такому складі цей район вивчається й нині у навчальних курсах з соціально-економічної географії та розміщення продуктивних сил України.

Глибокий інтерес до географічної специфіки території проявився у М.Ю. Костриці при вивченні ним чинників промислового комплексоутворення. Особливу увагу він звертав на класичні чинники – сировинний, споживчий, транспортний, агломераційний та ін. Але ще більшим був його інтерес до соціальних та екологічних чинників [12, с. 50].

Серед соціальних чинників М.Ю. Костриця на перший план висував системи розселення, розглядаючи їх як каркас для промислового комплексоутворення [39]. У цьому питанні він у 1980-х роках йшов «у ногу» з часом, бо саме тоді з'явилася фундаментальна праця Ю.І. Пітюренка (1983 р.) про взаємозв'язки між системами розселення та територіальними системами (комплексами) промисловості [12, с. 50].

Душею боляючи за рідний край, М.Ю. Костриця навіть після страшної Чорнобильської катастрофи ніколи не висловився проти закриття українських АЕС, зокрема Рівненської. І не лише тому, що цього не дозволяла офіційна пропаганда. Він бачив причини Чорнобильської катастрофи, як і численних «шахтарських Чорнобилів», уже в незалежній Україні, не в «неслухняному атомі», чи «неслухняному метані», а в недосконалій системі управління (причому на всіх рівнях) складними людино-машинними комплексами, якими є АЕС та сучасні шахти. Він вважав, що удосконалити цю систему перекиданням мізерних коштів з однієї статті державного бюджету на інші, практично неможливо [12, с. 54].

Широкий науковий кругозір дозволив М.Ю. Костриці поєднати три ідеологічно найменш заангажовані концепції – енерговиробничих циклів, ресурсних циклів та природно-ресурсного потенціалу території. В результаті йому вдалося одержати цілий ряд оригінальних наукових результатів, зокрема створити картографічну модель природно-ресурсного потенціалу розвитку промислових вузлів Волинської та Рівненської областей.

М.Ю. Костриця провів глибоке дослідження льонопромислового циклу Волині [39]. Він, услід за Б.В. Дасюком, звернув увагу на необхідність його «добудови», зокрема ство-

рення спеціалізованих машинобудівних підприємств з випуску машин для виробництва льоноволокна й переробки насіння льону та відходів. Наведені пропозиції М.Ю. Костриці не втратили своєї актуальності й на початку XXI століття [12, с. 52].

Вагомий внесок М.Ю. Костриці у наукове вивчення промислових комплексів Волині дав йому можливість реалізувати себе на краєзнавчій та педагогічній ниві [14; 18; 22; 33].

Микола Юхимович завжди поєднував педагогічну діяльність з науково-громадською. У колі наукових інтересів М.Ю. Костриці – історія, методологія та методика географічного краєзнавства, дослідження історії географічної науки і краєзнавства, дослідження історичного минулого Житомирщини, Великої Волині. Як член Національної спілки журналістів України М.Ю. Костриця багато зусиль докладав для популяризації географічної науки і краєзнавства в періодичній пресі [42].

Щоб збагнути науковий внесок М.Ю. Костриці в розвиток географічної освіти України та краєзнавства рідного краю за майже 50 років подвижницької діяльності, варто констатувати, що загальний обсяг його публікацій складає нині більше 1500 позицій, з них понад 80 книг (монографій – 26, брошур – 18, посібників – 10, методичних рекомендацій і розробок – 17, путівників – 6, географічних атласів – 3, а ще підручники, програми, буклети), більш як 600 наукових статей, 900 науково-популярних статей, нарисів, есе, повідомлень, інформацій, рецензії в наукових журналах та періодичній пресі з історії, географії, культури, освіти, економіки, краєзнавства Житомирщини. Упродовж 1967-2011 рр. М.Ю. Костриця друкував свої матеріали в 10-ти республіканських, 16-ти обласних, 14-ти районних газетах, у 12-ти всеукраїнських і місцевих волино-подільських журналах і альманахах, більш ніж в 60-ти збірниках наукових конференцій і симпозіумів. Зокрема, він є автором багатьох наукових публікацій в журналі «Географія та основи економіки в школі» та «Українському географічному журналі» [45, с. 55].

Проблеми розвитку географічного краєзнавства практично реалізуються М.Ю. Костри-

цею в його книгах та навчальних посібниках для вчителів та учнів: «Фізична географія Хмельницької області» [6], «Географія Житомирської області» [18], «Економічна і соціальна географія Хмельницької області» [5], «Рідний край» [23; 24], «Шкільна краєзнавчотуристська робота» [32], «Еколого-географічний словник-довідник Житомирщини» [19], «Природа і матеріальна культура Житомирщини» [30], географічний атлас «Житомирщина: Моя мала Батьківщина» [10], «Малинський район: Географічний нарис для учнів» [31], «Лугинський район: Географічний нарис для учнів» [34], «Історико-географічний словник Житомирщини» [28] та інших [45, с. 55].

Необхідно відмітити, що М.Ю. Костриця першим в Україні розробив навчально-методичний комплекс (посібник, атлас, контурні карти) для вивчення пропедевтичного курсу в загальноосвітній школі «Географія рідного краю». Його посібники здобули схвальну оцінку педагогічної громадськості, методистів і науковців. Шкільний географічний атлас «Житомирська область. Моя мала Батьківщина» [10] вчені-географи, методисти та педагоги справедливо називали міні-підручником з географії рідного краю [15, 3; 41; 43, 63].

Не можна не згадати про великі організаційні здібності Миколи Костриці. Це він виступив одним з ініціаторів відтворення у 1990 р. Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині, був обраний його віце-президентом, а з 1993 р. – президентом, є відповідальним редактором наукових праць «Велика Волинь», друкованому органі товариства. Він зумів об'єднати розрізнені краєзнавчі осередки Житомирщини, Волині, Рівненщини, Поділля, скоординувати їх діяльність у єдиному руслі дослідження Волино-Подільського регіону. Микола Юхимович є співорганізатором біля чотирьох десятків волино-подільських науково-краєзнавчих конференцій, які відбулись в Бердичеві, Володарськ-Волинському, Житомирі, Ізяславі, Кам'янці-Подільському, Коростені, Любарі, Луцьку, Малині, Новограді-Волинському, Острозі, Рівному, Старокостянтиніві, Тернополі, Хмельницькому та інших містах

регіону. Більшість з них мають статус міжнародних та всеукраїнських. Микола Юхимович видав в 2001 р. фундаментальну працю «Товариство дослідників Волині: історія, діяльність, постаті», в якій вперше узагальнив шлях, пройдений волинським краєзнавством протягом ХХ століття [15, с. 3; 25; 45, с. 55].

У М.Ю. Костриці, як дослідника Великої Волині, досить широкий діапазон зацікавлень – географія й історія, економіка, політика й соціологія, культура і побут, освіта і наука, література і мистецтво. При цьому не створюється враження, що Микола Юхимович хався за будь-що, причетне до краєзнавства, а всебічно, у комплексі вивчає рідний край, вибудовуючи повну картину його матеріального та культурного життя. Усіх хто знав М. Кострицю відзначали його вражаючу працьовитість: десятки виданих книг, сотні статей. На перший погляд може здатися, що він пише легко та багато, але за тією легкістю та продуктивністю – нелегка праця впродовж десятків років. [4, с. 71].

За заслуги у пропаганді географічних знань М.Ю. Костриця в свій час був обраний дійсним членом Географічного товариства СРСР, членом комітету по пропаганді знань Географічного товариства. Він учасник VII (1980 р., м. Фрунзе), VIII (1985 р., м. Київ) та IX (1990 р., м. Казань) з'їздів Географічного товариства СРСР та усіх з'їздів Українського географічного товариства. Микола Юхимович вів активну громадську діяльність. Єдиний вчений-географ на Житомирщині, як фундатор географічного краєзнавства з 1992 р. очолював як Житомирський обласний відділ Українського географічного товариства, так і комісію з географічного краєзнавства в Українському географічному товаристві. Із сумлінням очолюючи Товариство дослідників Волині, він одночасно стояв біля витоків заснування у 1990 р. Всеукраїнської спілки краєзнавців і входив до складу її правління, був делегатом усіх її з'їздів та конференцій та її почесним членом (з 1993 р.). Вчений також входив до складу вченої ради Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському державному педагогічному університеті [42; 45, с. 55].

20 листопада 1998 р. Миколі Юхимовичу було присуджено регіональну краєзнавчу премію «За відродження Волині». За значний особистий внесок у розвиток краєзнавчого руху та з нагоди 100-річчя від дня заснування Товариства дослідників Волині у вересні 2000 р. він був нагороджений Почесною грамотою Житомирської обласної державної адміністрації. В 2001 р. біографію М.Ю. Костриці було вміщено в довіднику «Who'sWho in World» (США) про 2000 найвидатніших вчених XXI століття. За особистий внесок у розвиток краєзнавчого руху в Україні він був відзначений «Подякою Кабінету Міністрів України» (№ 0692 від 24.10.2001 р.). А в 2003 р. вчений був відзначений Міжнародним біографічним центром (Кембридж, Велика Британія) «За досягнення у XXI столітті» [44, с. 30].

Вінцем наукової та творчої діяльності М.Ю. Костриці став захист ним у 2007 р. дисертації «Географічне краєзнавство України: теоретико-методологічні засади, історія, практика» на здобуття наукового ступеня доктора географічних наук за спеціальністю «Історія географії» [17]. Результати дисертаційного дослідження були опубліковані у двох монографіях [25; 27], 31-й одноосібній статті у фахових наукових виданнях та більш ніж у 30-ти статтях в матеріалах і тезах конференцій, симпозіумів, семінарів.

На жаль, за станом здоров'я Микола Юхимович змушений був з 1 вересня 2011 р. залишити роботу в Житомирському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти. Але громадську та організаційну роботу в реорганізованій обласній організації Національної спілки краєзнавців України продовжував виконувати в міру своїх сил та можливостей.

Джерела та література

1. Баженов Л.В. Життя, віддане науці і духовному розвою України // М.Ю. Костриця: вчений, краєзнавець, педагог, громадський діяч: Біобібліографічний покажчик / Уклад. О.М. Половцева. – Житомир: Косенко, 2006. – С. 13-27.

2. Баженов Л.В. Микола Костриця – дослідник історії та культури Поділля // Актуальні проблеми географії, екології, історії Великої Волині: Academia на пошану доцента М.Ю. Костриці. Науковий збірник

Указом Президента України від 01.12.2011 р. № 1094/2011 «Про відзначення державними нагородами України з нагоди 20-ї річниці підтвердження всеукраїнським референдумом Акта проголошення незалежності України 1 грудня 1991 року» за значний особистий внесок у соціально-економічний, науково-технічний, культурно-освітній розвиток незалежної Української держави, вагомий трудовий досягнення, багаторічну сумлінну працю президента Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині Кострицю Миколу Юхимовича відзначено державною нагородою – орденом «За заслуги» III ступеня [11].

24 листопада 2012 р. в приміщенні Гуманітарного корпусу Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова відбулося урочисте нагородження лауреатів Премії імені Дмитра Яворницького Національної спілки краєзнавців України 2012 року. Найвідомішу і найпрестижнішу краєзнавчу нагороду отримав і Микола Юхимович Костриця. Власне премія була вручена сину Миколи Костриці – Миколі Миколайовичу Костриці (кандидату економічних наук, доценту Житомирського державного технологічного університету), адже сам лауреат не зміг бути присутнім на нагородженні у зв'язку з хворобою [46].

Рішенням Житомирської обласної ради Миколи Костриці було присуджено обласну краєзнавчу премію 2013 року (I місце) та вручено диплом лауреата.

Про Миколу Юхимовича написано багато. Він був помітною фігурою в суспільстві, [13, 76-77]. На жаль, 23 квітня 2014 року його не стало. Але пам'ять про нього назавжди залишиться в усіх, хто його знав, хто з ним працював.

«Велика Волинь». Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. – Т. 27 / Гол. ред. М.І. Лавринович. – Житомир: М. Косенко, 2004. – С. 55-60.

3. Баженов Л.В. Справа його життя: М.Ю. Костриця. – Житомир: М. Косенко, 2002. – 40 с.

4. Білоус П.В. Сподвижник Волинського краєзнавства // Актуальні проблеми географії, екології, історії Великої Волині: Academia на пошану доцента

- М.Ю. Костиці. Науковий збірник «Велика Волинь». Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. – Т. 27 / Гол. ред. М.І. Лавринович. – Житомир: М. Косенко, 2004. – С. 70-72.
5. Галус О.М., Костиця М.Ю. Економічна і соціальна географія Хмельницької області. – Хмельницький, 1994. – 68 с.
6. Гаманюк Т.І., Костиця М.Ю. Фізична географія Хмельницької області. – Хмельницький, 1992. – 149 с.
7. Грицаєнко В.О., Коновал А.О., Костиця М.Ю. Щоб в серці жила Вітчизна. – Київ: Радянська школа, 1987. – 96 с.
8. Дорошев Д., Костиця М. Оживають легенди // Комсомольська зірка. – 1974. – 15 серпня.
9. Дубовис М.С., Костиця М.Ю. Туристський похід вихідного дня. – Київ: Здоров'я, 1989. – 120 с.
10. Житомирська область. Географічний атлас: Моя мала Батьківщина / Відп. ред. М.Ю. Костиця. – Київ: ТОВ «Видавництво «Мапа», 1999. – 20 с.
11. За внесок у розвиток Української держави // Житомирщина. – 2011. – № 133-134. – 6 грудня.
12. Захарченко В.І. Внесок М.Ю. Костиці у вивчення промислових комплексів Волині // Актуальні проблеми географії, екології, історії Великої Волині: Асадемія на пошану доцента М.Ю. Костиці. Науковий збірник «Велика Волинь». Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. – Т. 27 / Гол. ред. М.І. Лавринович. – Житомир: М. Косенко, 2004. – С. 49-55.
13. Киричанський В.С. Голова комісії з духовного відродження // Актуальні проблеми географії, екології, історії Великої Волині: Асадемія на пошану доцента М.Ю. Костиці. Науковий збірник «Велика Волинь». Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. – Т. 27 / Гол. ред. М.І. Лавринович. – Житомир: М. Косенко, 2004. – С. 74-78.
14. Ковтун В.В., Костиця Н.Е. Изучение промышленных узлов в вузовском курсе «Экономическая география СССР». – Киев: КГПИ им. Горького, 1982. – 43 с.
15. Кондратюк Р.Ю. Вшанування 60-річчя доцента М.Ю. Костиці // Актуальні проблеми географії, екології, історії Великої Волині: Асадемія на пошану доцента М.Ю. Костиці. Науковий збірник «Велика Волинь». Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. – Т. 27 / Гол. ред. М.І. Лавринович. – Житомир: М. Косенко, 2004. – С. 3-7.
16. Костиця М.Ю. Вчитель, вихователь, наставник. – Київ: Радянська школа, 1980. – 68 с.
17. Костиця М.Ю. Географічне краєзнавство України: теоретико-методологічні засади, історія, практика. Автореферат на здобуття наукового ступеня доктора географічних наук. – Київ, 2007. – 32 с.
18. Костиця М.Ю. Географія Житомирської області. Посібник для вчителів і учнів. – Житомир: ВКО Газета Житомирський вісник, 1993. – 200 с.
19. Костиця М.Ю. Еколого-географічний словник-довідник Житомирщини. – Житомир: М.А.К. ЛТД., 1996. – 200 с.
20. Костиця М.Ю. З досвіду вивчення теми «Своя область» // Вивчення географії за новими програмами і посібниками. – Київ: Радянська школа, 1973. – С. 96-104.
21. Костиця М.Ю. Зірки його долі // Світло Жовтня. – 1971. – 27 березня.
22. Костиця М.Ю. Практикум з географічного краєзнавства. Посібник для вчителя. – Київ: Радянська школа, 1979. – 160 с.
23. Костиця М.Ю. Рідний край – Житомирщина. Навчальний посібник для учнів 5 класу. – Київ: «Видавництво «МАПА», 2005. – 160 с.
24. Костиця М.Ю. Рідний край. Посібник для вчителів та учнів Житомирщини. – Житомир: СМП Житомир-РІКО-ПРЕС-РЕКЛАМА, 1994. – 192 с., іл.
25. Костиця М.Ю. Товариство дослідників Волині: історія, діяльність, постаті. – Житомир: М.А.К., 2001. – 360 с.
26. Костиця М.Ю. Туристсько-краєзнавча робота в школі. Посібник для вчителя географії. – Київ: Радянська школа, 1985. – 128 с.
27. Костиця М.Ю. Українське географічне краєзнавство: теорія, історія, постаті, практика. Монографія. – Житомир: Косенко, 2006. – 444 с.
28. Костиця М.Ю., Кондратюк Р.Ю. Історико-географічний словник Житомирщини. У 3-х т. Том I: Абрамок-Йосипівка. – Житомир: ПП М.Г. Косенко, 2002. – 128 с.
29. Костиця М.Ю., Коновал А.О., Грицаєнко В.О. Щоб в серці жила Вітчизна. – Київ: Радянська школа, 1987. – 96 с.
30. Костиця М.Ю., Костиця Н.С. Природа і матеріальна культура Житомирщини. – Житомир: М.А.К., 1999. – 240 с.
31. Костиця М.Ю., Музика Н.О., Опалинська М.В. Малинський район. Географічний нарис для учнів. – Житомир, 2000. – 92 с.
32. Костиця М.Ю., Обозний В.В. Шкільна краєзнавчо-туристична робота. – Київ: Вища школа, 1995. – 224 с.
33. Костиця М.Ю., Обозний В.В., Чирка В.Г. Природні і виробничі комплекси. – Київ: Радянська школа, 1988. – 120 с.

34. Костриця М.Ю., Таргонський П.Н., Янович В.М. Лугинський район. Географічний нарис для учнів. – Житомир: М.А.К., 2001. – 84 с.
35. Костриця М. Гори зовуть // Комсомольська зірка. – 1975. – 30 вересня.
36. Костриця М. Туристськими маршрутами // Радянська Житомирщина. – 1974. – 8 вересня.
37. Костриця Н.Е. Западно-Полесский промышленный комплекс УССР (Экономико-географическое исследование формирования структуры и проблемы развития): Автореф. дис. ... канд. географ. наук. – Ленинград, 1989. – 16 с.
38. Костриця Н.Е. Основные тенденции развития отраслевой и территориальной структуры Западно-Полесского промышленного комплекса УССР // Территориальная организация производства и расселения: Сб. науч. тр. – Киев: КГПИ, 1982. – С. 35-46.
39. Костриця Н.Е. Особенности функциональной структуры льнопромышленного цикла региона и пути его совершенствования // Экономико-географические аспекты производства и расселения в Киевском Приднепровье: Сб. науч. тр. – Киев: КГПИ, 1985. – С. 93-99.
40. Костриця Н.Е. Совершенствование системы расселения как фактор повышения эффективности использования трудовых ресурсов (на примере Волынской области) // Региональные аспекты перспективных комплексно-целевых программ эффективного использования трудовых ресурсов: Тез. докл. респ. науч. конф. – Киев: СОПС УССР АН УССР, 1980. – Вып. 2. – С. 234-236.
41. Левицький І.Ю., Руденко Л.Г., Сиротенко А.Й., Шиманський М.І. Мала Батьківщина в кожній оселі Житомирщини // Український географічний журнал. – 2002. – № 1. – С. 68.
42. М.Ю. Костриці – 60! // Актуальні проблеми географії, екології, історії Великої Волині: Academia на пошану доцента М.Ю. Костриці. Науковий збірник «Велика Волинь». Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. – Т. 27 / Гол. ред. М.І. Лавринович. – Житомир: М. Косенко, 2004. – С. 8-9.
43. Обозний В.В. Внесок М.Ю. Костриці в становлення і розвиток географічного краєзнавства в Україні // Актуальні проблеми географії, екології, історії Великої Волині: Academia на пошану доцента М.Ю. Костриці. Науковий збірник «Велика Волинь». Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. – Т. 27 / Гол. ред. М.І. Лавринович. – Житомир: М. Косенко, 2004. – С. 60-66.
44. Основні дати життя та науково-педагогічної діяльності Миколи Юхимовича Костриці // М.Ю. Костриця: вчений, краєзнавець, педагог, громадський діяч: Біобібліографічний покажчик / Уклад. О.М. Полловеца. – Житомир: Косенко, 2006. – С. 28-30.
45. Скавронський П.С. Ентузіаст-географ з провінційного Житомира // Географія та основи економіки в школі. – 2002. – № 5. – С. 54-55.
46. Режим доступу: http://www.histans.com/JournalALL/kraj/kraj_2012_4/29.pdf